

VERLIEZEN AAN ONZE HOUTOPSTANDEN HOOFDZAKELIJK TOEGEBRACHT GEDURENDE DE OORLOGSJAREN

(Bewerkt door de afdeling Bosstatistiek van het Staatsbosbeheer)

Toen in 1938 een begin werd gemaakt met de samenstelling van een Nederlandse bosstatistiek, lag het reeds in het voornemen om, naast voortdurende bijwerking van kaarten en cijfers, een algemene herziening van de statistiek te doen plaats vinden, aansluitende aan luchtfotografische heropname door de Topografische Dienst. Het voornemen bestond om deze luchtfotografische heropname éénmaal in de 15 jaar te doen plaats vinden. Dat echter reeds zo spoedig na het gereedkomen in 1942 van dit belangrijke en omvangrijke werk een grondige herziening in kaart- en cijfermateriaal noodzakelijk zou blijken, kon niemand vermoeden.

Naast de vellingen uitgevoerd door de bezetter, teneinde te voldoen aan zijn grote behoefte aan hout voor het aanleggen van verdedigingswerken, waren het ook de Nederlandse industrieën, (mijnen, lucifers, klompen enz.), welke aanspraak maakten op voorziening uit eigen voorraad. Voorts vielen ook opstanden door branden tengevolge van het uitwerpen van brandplaatjes of fosforflesjes uit geallieerde vliegtuigen.

In de kuststrook moesten opstanden het veld ruimen voor aan te leggen verdedigingswerken, terwijl gedurende de laatste oorlogswinter in de omgeving van de dichtere bevolkingscentra grote bressen werden geslagen in onze opstanden voor kook- en verwarmingsdoeleinden. Veel ging ook verloren door inundatie, speciaal in Noord-Holland en Zeeland.

De titel van dit overzicht geeft reeds aan, dat het, aan de hand van de gegevens der Bosstatistiek, niet mogelijk is om cijfers te verstrekken, welke uitsluitend betrekking hebben op vellingen tussen 10 Mei 1940 en 5 Mei 1945. Immers, om zulke gegevens te kunnen verstrekken zou men moeten beschikken over momentopnamen van alle houtopstanden bij aanvang en beëindiging der vijandelijkheden. Wanneer dan ook in dit overzicht wordt gesproken over „de oorspronkelijke- of vroegere voorraad”, worden daarmee bedoeld de aanwezige houtopstanden op het moment, dat ze door de opnemer der bosstatistiek in het veld in kaart werden gebracht. Voor ieder boskaartje echter is dit moment verschillend. De opname in haar geheel vond plaats tussen 1938 en 1942. De herziening ving aan in Juni 1945 en eindigde in het voorjaar van 1948. Vooroorlogse vellingen (tussen 1938 en 10 Mei 1940) in de, bij aanvang der vijandelijkheden, reeds in kaart gebrachte gebieden, hoofdzakelijk gelegen in Limburg, Noord-Brabant en Overijssel, komen in de hierna volgende cijfers ook tot uiting. Evenzo de na-oorlogse vellingen in die gebieden waar de herziening plaats vond nadat de vellingen waren uitgevoerd. Hiertegenover staan de bij de eerste opname in kaart gebrachte

gebieden, waar reeds oorlogsvellingen waren uitgevoerd (tussen 1940 en 1942). Deze „overlappenden” beïnvloedden noodzakelijk de hiernavolgende gegevens.

Zoals reeds vermeld, werd in Juni 1945 een begin gemaakt met de herziening der kaarten, welke de grondslag vormden voor de statistiek. Werd aanvankelijk met de twee nog overgebleven opnemers begonnen, dit aantal werd geleidelijk tot zes à zeven uitgebreid. Zeer beperkte reisgelegenheid, moeilijkheden om onderdak te vinden, voortdurende personeelsmutaties, waardoor de geroutineerde opnemers, wegens het inwerken van nieuwe krachten, aan het eigenlijke herzieningswerk werden onttrokken, vertraagden de voortgang zeer.

Waar mogelijk, werd door gebruik gemaakt van geallieerd luchtfotomateriaal, welke foto's door de Stichting voor Bodemkartering in Wageningen welwillend in bruikleen werden afgestaan.

Opgenomen en in kaart gebracht werden: kaalkapterreinen, terreinen, welke opnieuw bebost waren, doch waarop volgens de oorspronkelijke boskaarten oud bos had gestaan, tot bouw- of grasland ontgonnen, doch vroeger beboste percelen en voorts hakhoutpercelen, welke thans ontgonnen waren, benevens geveldes weg- en grensbeplantingen. Van de aldus in het veld van aantekeningen voorziene oorspronkelijke boskaarten werden nieuwe herziene boskaarten vervaardigd. Voorts werden op transparantpapier alle veranderingen overgebracht, voorts werden op tekeningen omtrent de hoedanigheid van de verandering. Tenslotte werden dan op deze transparanten door een vijftal vrouwelijke werkrachten de metingen verricht en gemeentegewijze gegroepeerd. Kritische beschouwing van de aldus verkregen cijfers was veelal noodzakelijk. In hun ijer bleken nl. vele opnemers herzieningen te hebben aangebracht welke, hoewel de juistheid van het kaartenmateriaal ten goede komende, niet ter zake waren en aldus verwarring stichtten. Een voorbeeld moge hier ter verduidelijking dienen. Een gemengde opstand van lariks en eik, aanvankelijk opgenomen als jong naaldhoutbos, in jong thans door betere groei der eiken of door dunning van de lariks in jong eikenbos worden veranderd, aldus de indruifing van de plaats kwam. Teneinde het maken van fouten te beperken, werden verdachte gegevens opnieuw ter plaatse onderzocht en eventueel noodzakelijke rectificaties aangebracht.

TABEL I.

Provincie	Verlies aan bos in ha.	Oorspr. opp. bos in ha.	Verlies in procenten
Groningen	22	810	2,7
Friesland	334	6 336	5,2
Drente	695	19 391	3,6
Overijssel	3 238	27 469	11,8
Gelderland	7 733	78 872	9,8
Utrecht	2 420	16 694	14,4
Noord Holland	1 599	8 232	19,5
Zuid Holland	434	5 419	8,1
Zeeland	535	1 410	38
Noord Brabant	10 696	59 466	18
Limburg	5 199	25 773	20,1
Nederland	32 905	249 872	13,2

Tabel I geeft provinciegewijze naast de gevelde oppervlakte bos tevens de oorspronkelijk aanwezige oppervlakte, benevens het verlies uitgedrukt in procenten van de oorspronkelijke aanwezige opstand.

Voor Nederland blijkt dan, dat 13,2 % van alle bos verloren ging, terwijl de provincie Zeeland met 38 % naar verhouding het zwaarst getroffen werd. Daarna volgen Limburg met 20,1 %, Noord-Holland met 19,5 % en Noord-Brabant met 18 %.

De hiernavolgende tabellen bieden gegevens omtrent de groepen naaldhout, loofhout, hakhout en grienden. Naast de kolom, waarin de verliezen in absolute cijfers worden gegeven, is een opgave gedaan van de oorspronkelijk aanwezige oppervlakte. De derde kolom geeft de verliezen weer in procenten van deze vroegere voorraad, terwijl kolom vijf eveneens het verlies weergeeft, doch thans in procenten van de totale oppervlakte bos.

Naaldhout.

TABEL II.

Provincie	Verlies in ha.	Oorspr. opp. naaldhout in ha.	Verlies in procenten v. d. oorspr. opp. naaldh.	Oorspr. opp. bos in ha.	Verlies in procenten v. d. oorspr. opp. bos.
Groningen	13	322	4	810	1,6
Friesland	287	2 970	9,7	6 336	4,5
Drente	575	14 779	3,9	19 391	3
Overijsel	2 655	17 039	15,6	27 469	9,7
Gelderland	6 890	57 942	11,9	78 872	8,7
Utrecht	2'092	10 368	20,2	16 694	12,5
Noord Holland	772	3 561	21,7	8 232	9,4
Zuid Holland	247	591	41,8	5 419	4,6
Zeeland	52	447	11,6	1 410	3,7
Noord Brabant	9 681	47 960	20,2	59 466	16,3
Limburg	4 256	17 434	24,4	25 773	16,5
Nederland	27 520	173 413	15,9	249 872	11

Loofhout.

TABEL III.

Provincie	Verlies in ha.	Oorspr. opp. loofhout in ha.	Verlies in procenten v. d. oorspr. opp. loofh.	Oorspr. opp. bos in ha.	Verlies in procenten v. d. oorspr. opp. bos.
Groningen	9	277	3,2	810	1,1
Friesland	47	676	7	6 336	0,7
Drente	47	1 573	3	19 391	0,2
Overijsel	333	3 720	9	27 469	1,2
Gelderland	545	9 759	5,6	78 872	0,7
Utrecht	138	1 926	7,2	16 694	0,8
Noord Holland	757	2 240	33,8	8 232	9,2
Zuid Holland	144	806	17,9	5 419	2,7
Zeeland	417	615	67,8	1 410	29,6
Noord Brabant	536	4 028	13,3	59 466	0,9
Limburg	602	2 822	21,3	25 773	2,3
Nederland	3 575	28 442	12,6	249 872	1,5

Hakhout.
TABEL IV.

Provincie	Verlies in ha.	Oorspr. opp. hakhout in ha.	Verlies in procenten v. d. oorspr. opp. hakh.	Oorspr. opp. bos in ha.	Verlies in procenten v. de oorspr. opp. bos.
Groningen	—	208	—	810	—
Friesland	—	2 690	—	6 336	—
Drente	73	3 039	2,4	19 391	0,4
Overijsel	233	6 089	3,8	27 469	0,8
Gelderland	251	9 567	2,6	78 872	0,3
Utrecht	82	3 381	2,4	16 649	0,5
Noord Holland	70	2 430	2,9	8 232	0,9
Zuid Holland	37	1 510	2,5	5 419	0,7
Zeeland	66	347	19	1 410	4,7
Noord Brabant	382	4 973	7,7	59 466	0,6
Limburg	329	5 381	6,1	25 773	1,3
Nederland	1 523	39 615	3,8	249 872	0,6

Grienden.
TABEL V.

Provincie	Verlies in ha.	Oorspr. opp. grienden in ha.	Verlies in proc. v. de oorspr. opp. grienden.	Oorspr. opp. bos in ha.	Verlies in procenten v. d. oorspr. opp. bos.
Groningen	—	3	—	810	—
Friesland	—	—	—	6 336	—
Drente	—	—	—	19 391	—
Overijsel	17	621	2,7	27 469	0,1
Gelderland	47	1 604	2,9	78 872	0,1
Utrecht	108	1 019	10,6	16 649	0,6
Noord Holland	—	1	—	8 232	—
Zuid Holland	6	2 512	0,2	5 419	0,1
Zeeland	—	1	—	1 410	—
Noord Brabant	97	2 505	3,9	59 466	0,2
Limburg	12	136	8,8	25 773	—
Nederland	287	8 402	3,4	249 872	0,1

In onderstaande tabel zijn de verliezen, uitgedrukt in procenten van de totale oppervlakte bos, overzichtelijk gegroepeerd.

TABEL VI.

Provincie	Verlies aan bos in ha.	Verlies in procenten v. de oorspr. opp. bos.	Percentage naaldhout.	Percentage loofhout	Percentage hakhout.	Percentage griend.
Groningen	22	2,7	1,6	1,1	—	—
Friesland	334	5,2	4,5	0,7	—	—
Drente	695	3,6	3	0,2	0,4	—
Overijsel	3 238	11,8	9,7	1,2	0,8	0,1
Gelderland	7 733	9,8	8,7	1,7	0,3	0,1
Utrecht	2 420	14,4	12,5	0,8	0,5	0,6
Noord Holland	1 599	19,5	9,4	9,2	0,9	—
Zuid Holland	434	8,1	4,6	2,7	0,7	0,1
Zeeland	535	38	3,7	29,6	4,7	—
Noord Brabant	10 696	18	16,3	0,9	0,6	0,2
Limburg	5 199	20,1	16,5	2,3	1,3	—
Nederland	32 905	13,2	11	1,5	0,6	0,1

Thans volgt tabel VII waarin de verliezen zijn gegroepeerd en uitgedrukt in procenten van de vroeger aanwezige voorraad van de betreffende groep. Zo ging in Nederland 15,9 % van het vroeger aanwezige naaldhout verloren, 12,6 % van het vroeger aanwezige loofhout, enz. enz.

TABEL VII.

Provincie	Naaldhout	Loofhout	Hakhout	Grienden
Groningen	4	3,2	—	—
Friesland	9,7	7	—	—
Drente	3,9	3	2,4	—
Overijssel	15,6	9	3,8	2,7
Gelderland	11,9	5,6	2,6	2,9
Utrecht	<u>20,2</u>	<u>7,2</u>	<u>2,4</u>	<u>10,6</u>
Noord Holland	<u>21,7</u>	<u>33,8</u>	<u>2,9</u>	—
Zuid Holland	<u>41,8</u>	<u>17,9</u>	<u>2,5</u>	<u>0,2</u>
Zeeland	11,6	<u>67,8</u>	<u>19</u>	—
Noord Brabant	<u>20,2</u>	<u>13,3</u>	<u>7,7</u>	<u>3,9</u>
Limburg	<u>24,4</u>	<u>21,3</u>	<u>6,1</u>	<u>8,8</u>
Nederland	15,9	12,6	3,8	3,4

De hoge en zeer hoge percentages zijn in deze kolommen onderstreept en verdienen voor zover mogelijk nadere beschouwing. In de provincie Utrecht komt speciaal naar voren een vrij hoog percentage voor naaldhout en een zeer hoog cijfer voor grienden. Hoewel het verlies aan naaldhout zich over de gehele provincie uitstrekt, valt het toch op, dat in de omgeving van de dichtere bevolkingscentra de grootste verliezen geleden zijn. De gemeente Zeist met een verlies van 312 ha, Driebergen met 212 ha, Rhenen en Leusden met resp. 193 en 195 ha en Baarn met 158 ha doen vermoeden, dat de bevolkingsroof in de laatste oorlogswinter belangrijke schade heeft aangericht. De grote verliezen, welke de griendcultuur in de provincie Utrecht heeft geleden zijn hoofdzakelijk toe te schrijven aan ontginning van oude grienden tot bouwland, grasland of fruitteelt terwijl ook door inundatie veel verloren ging.

In Noord-Holland is het hoge verlies aan naaldhout hoofdzakelijk terug te brengen tot de verliezen geleden door de Staat in de Wieringermeer (Robbenoord) tengevolge van de inundatie en tot de zeer grote verliezen geleden in het Gooi door particulieren en de Stichting „Goois-Natuurreservaat”. In de laatstgenoemde gebieden komt een belangrijk gedeelte op rekening van de bevolkingsroof in de laatste oorlogswinter. Naar verhouding nog groter zijn de verliezen in deze provincie aan loofhout. Voor een groot gedeelte is dit het gevolg van de inundatie der Wieringermeer waarbij vooral veel populieren opstanden omkwamen. Voorts jonge eiken zowel in de Wieringermeer als in het Gooi, resp. door inundatie en bevolkingsroof, terwijl in de Wieringermeer ook vele andere loofhoutsoorten verloren gingen. Minder belangrijke verliezen in de kuststrook zijn toe te schrijven aan het aanleggen van militaire werken en brandstofvoorziening voor de bevolking. Het zeer hoge verlies aan naaldhout nl. 41,8 % van de vroegere voorraad in Zuid-Holland is te verklaren, doordat wegens de aanleg van verdedigingswerken in de staatsboswachterij Noordwijk van het enige belangrijke complex in deze provincie een aanzienlijk gedeelte verloren ging, terwijl de 17,9 % voor

het verlies aan loofhout, voor het grootste gedeelte bestaande uit eiken boven de 40 jaren, is toe te schrijven aan de verwoesting aangericht door de bezetter in het Haagse bos en door de bevolking in de Scheveningse bosjes.

De verliezen in de provincie Zeeland, de naar verhouding zwaarst getroffen provincie, laten zich gemakkelijk verklaren. Het hoge percentage aan loofhout en ook hakhout komt voor een belangrijk deel op rekening van de verlies van Walcheren en andere gebieden doch even belangrijk zijn de verliezen ontstaan door het vellen van de vele oude populierenbossen in Zeeuws-Vlaanderen tot een totaal van ± 200 ha.

In de provincie Noord-Brabant en Limburg valt het op, dat de grootste absolute schade aan naaldhout werd geleden in Noord-Brabant (9.681 ha). Hoewel in Limburg minder dan de helft verloren ging (4.256 ha) is deze provincie relatief toch zwaarder getroffen. De verklaring is niet moeilijk, daar in deze provincie bijna alle opstanden in het Noorden en midden geconcentreerd zijn, een bij de bevrijdingsgevechten ongunstige ligging. Grote branden in de gemeenten Bergen, Melick en Herkenbosch, Vlodrop, Echt, enz., enz. vaak tengevolge van het uitwerpen van brandplaatjes, hebben onder meer bijgedragen tot het belangrijke verlies aan oude en jonge naaldhoutbossen. Moeilijker dan in Limburg is het om een juiste interpretatie te geven van de verliezen aan naaldhout in de provincie Noord-Brabant. Zijn deze verliezen over de gehele provincie belangrijk, ongetwijfeld heeft het Oostelijke gedeelte het meest geleden, vermoedelijk in verband met het feit, dat daar bij de bevrijding de zwaarste gevechten zijn geleverd. Opvallend is een gebied ten Oosten van 's-Hertogenbosch, omvattende de gemeenten Rosmalen, Geffen, Heesch, Berlicum, Nuland, Heeswijk, Nistelrode, Ravenstein en Schayk. Mogelijk geeft de bevrijding van 's-Hertogenbosch, welke vanuit de dichtst bevolkte centra van 's-Hertogenbosch en Oss een der redenen zou kunnen zijn. Minder twijfel laten de relatief grote verliezen aan naaldhout, geleden in gemeenten als Cuyk, Haps, Boxmeer en Vierlingsbeek, gelegen langs of in de omgeving van de Maas, waar langdurige en zware gevechten hun sporen wel moesten nalaten.

Beschouwen we thans nog de verliezen aan loofhout, zowel in Noord-Brabant als Limburg, dan komt in Noord-Brabant bij een totaalverlies van 536 ha hiervan 368 ha op rekening van de populierenopstanden d.i. bijna 69 % terwijl in Limburg 438 ha populieren werden geveld bij een totaalverlies aan loofhout van 602 ha, d.i. bijna 73 %. De resterende resp. 145 en 130 ha. Zowel absoluut als relatief zijn de verliezen aan loofhout in Limburg groter dan in Noord-Brabant, nl. voor Limburg 602 ha van de 2.822 ha en voor Noord-Brabant 536 ha van de 4.028 ha. Moge het verlies aan hakhout in absolute zin (tabel IV) dan ook geen catastrofie heten, in verband met het gevaar van winderosie moet tegen verdere ontginning speciaal van hakhoutwallen gewaarschuwd worden.

De ontginning van grienden kan, ook naar de mening van de consultant voor de riet- en griendcultuur, hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de behoefte aan bouw- en grasland ten behoeve van de voedselvoorziening.

Mogen de procentuele gegevens in tabel VII voor de provincie Gel-

derland in z'n geheel dan al geen aanleiding geven tot een speciale beschouwing, interessant is het om op dezelfde wijze deze cijfers uit te werken voor haar drie in bosbouwkundig opzicht zeer verschillende gebieden, te weten: de Veluwe, de Achterhoek en Lijmers, het gebied ten Zuiden van de Rijn, waarin naast Betuwe en Land van Maas en Waal ook het bosrijke gebied ten Zuiden van Nijmegen gelegen is (tezamen hierna kortheidshalve Betuwe te noemen). Tabel VIII geeft een overzicht van de totale verliezen in de genoemde gebieden en tevens naast de oorspronkelijke oppervlakte bos, het verlies uitgedrukt in procenten van de vroegere voorraad.

TABEL VIII.

	Verlies aan bos in ha.	Oorspr.opp. bos in ha.	Verlies in procenten
Veluwe . .	4 329	59 771	7,2
Achterhoek .	3 041	13 899	21,9
Betuwe . . .	363	5 202	7
Gelderland .	7 733	78 872	9,8

De tabellen IX en X geven een overzicht t.a.v. de absolute verliezen aan naaldhout en loofhout benevens deze verliezen uitgedrukt in procenten van de vroegere voorraad.

TABEL IX.

Naaldhout.

	Verlies in ha.	Oorspr.opp. in ha.	Verlies in % v. d. oorspr.opp.
Veluwe . .	4 169	47 254	8,8
Achterhoek .	2 485	8 552	29
Betuwe . . .	236	2 136	11
Gelderland .	6 890	57 942	11,9

TABEL X.

Loofhout.

	Verlies in ha.	Oorspr.opp. in ha.	Verlies in % v. d. oorspr.opp.
Veluwe . .	140	6 227	2,2
Achterhoek .	324	2 704	12
Betuwe . . .	81	828	9,8
Gelderland .	545	9 759	5,6

Duidelijk komt hierbij tot uitdrukking, dat de Achterhoek en de Betuwe naar verhouding veel zwaarder getroffen werden dan de Veluwe. Moet hieruit nu geconcludeerd worden, dat ook de opgelegde vorderingen voor de Achterhoek en de Betuwe relatief zwaarder waren dan voor de Veluwe? Dit behoeft geenszins het geval te zijn. Bij de herziening van de kaartjes der Nederlandse bosstatistiek deed zich onmiddellijk de

moelijkheid voor: Wat te doen met de meer of minder sterk gelichte bossen? Aan de opnemers werd de instructie gegeven om geen verandering op de kaart aan te brengen wanneer het ging om bossen, waarvan naar schatting nog 50 % van de voormalige opstand aanwezig was. Omgekeerd echter als 50 % van de voor te merken wanneer, eveneens naar schatting, meer dan 50 % was geveld.

Op de Veluwe nu, merendeels bestaande uit groot grondbezit met grote tot zeer grote boscomplexen, kon aan de opgelegde vorderingen mogelijk vaak door dunning worden voldaan, hetgeen dan niet in een oppervlaktestatistiek tot uitdrukking behoeft te komen. Dit moge tevens een verklaring zijn voor de moelijkheid om verband te leggen tussen de geveld houtmassa en de in dit overzicht gegeven oppervlaktecijfers. T.a.v. de verliezen aan loofhout kan hetzelfde gelden als voor naaldhout. Op de Veluwe vielen van de 140 ha loofhout 42 ha eiken-, 82 ha beuken- en 17 ha populierenbos, in de Achterhoek van de 324 ha, 249 ha eiken-, 2 ha populieren- en 45 ha populierenbos en in de Betuwe van de 81 ha, 78 ha populierenbos.

Weg- en grensbeplantingen.

Tabel XII geeft naast de absolute verliezen in KM's (enkele rijen) tevens de vroegere voorraad van een bepaalde boomsoort of groep van boomsoorten, benevens het verlies in procenten van die vroegere voorraad. Bovendien in de laatste drie kolommen het totale verlies aan wegbeplanting, de totale vroegere voorraad en wederom het verlies in procenten van die voorraad. Hieruit blijkt, dat 17,9 % geveld werd in het gehele land. Ver daar bovenuit komt Zeeland met een verlies van 53,4 % waarna respectievelijk Noord-Holland, Zuid-Holland en Limburg met 39,4, 21,3 en 20,8 %. Uit tabel XI blijkt hoe de verliezen t.o.v. de totale oorspronkelijke voorraad weg- en grensbeplantingen zijn verdeeld over de verschillende houtsoorten. Ging in Nederland 17,9 % van alle weg- en grensbeplantingen verloren, 1,9 % hiervan waren eiken, 0,5 beuken, 3,5 iepen, 9,5 populieren, 2,2 overig loofhout en 0,3 diverse naaldhoutsoorten.

TABEL XI.

	Eik	Beuk	Iep	Populier	Ov. loofh.	Naaldh.	Totaal
Groningen	0,9	—,—	4,7	0,9	1,1	—,—	7,6
Friesland	2,—	0,2	2,9	3,2	2,9	0,1	11,3
Drente	1,8	0,2	2,6	2,5	1,6	0,4	9,1
Overijssel	4,5	0,4	1,2	5,8	1,7	1,1	14,7
Gelderland	1,9	0,9	0,2	7,—	1,—	0,3	11,3
Utrecht	2,8	1,5	1,3	3,9	2,—	0,1	11,6
Noord Holland	0,9	0,5	19,3	11,9	6,6	0,2	39,4
Zuid Holland	0,8	0,4	5,9	7,9	6,2	0,1	21,3
Zeeland	0,4	—,—	14,3	36,4	2,3	—,—	53,4
Noord Brabant	1,5	0,2	0,4	8,1	1,4	0,5	12,1
Limburg	1,9	0,6	—,—	15,8	2,4	0,1	20,8
Nederland	1,9	0,5	3,5	9,5	2,2	0,3	17,9

TABEL XII. Weg- en grensbeplantingen in Km.'s (enkele rijen).

	Eik geveld	Eik oorspr. voorraad	Eik verlies in %	Beuk geveld	Beuk oorspr. voorraad	Beuk verlies in %	Iep geveld	Iep oorspr. voorraad	Iep verlies in %	Pop. geveld	Pop. oorspr. voorraad	Pop. verlies in %	Ov. loofhout geveld	Ov. loofhout oorspr. voorr.	Ov. loofhout verlies in %	Naaldh. geveld	Naaldh. oorspr. voorraad	Naaldh. verlies in %	Totaal geveld	Totaal oorspr. voorraad	Totaal verlies in %
Groningen . . .	17,6	351,3	5,—	1,4	45,4	3,1	90,7	475,8	19,—	15,6	347,2	4,5	22,—	696,8	3,2	—,—	13,6	—,—	147,3	1930,1	7,6
Friesland . . .	51,2	752,7	6,8	4,7	118,4	4,—	73,8	596,1	12,4	80,2	431,4	18,6	71,6	577,6	12,4	1,4	25,2	5,6	282,9	2501,4	11,3
Drente	62,8	1847,9	3,4	8,5	141,7	6,—	91,8	154,4	59,5	88,9	492,3	18,1	57,6	835,7	6,9	12,6	86,7	14,5	322,2	3558,7	9,1
Overijssel	211,3	2317,8	9,1	19,6	252,5	7,8	57,7	163,2	35,4	274,2	906,8	30,2	77,6	766,—	10,1	49,5	290,6	17,—	689,9	4696,9	14,7
Gelderland . . .	191,1	2834,3	6,7	85,2	1788,3	4,8	17,—	84,2	20,2	700,2	2901,5	24,1	101,1	1909,3	5,3	33,1	437,7	7,6	1127,7	9955,3	11,3
Utrecht	70,7	615,1	11,5	37,4	697,8	5,4	32,3	140,2	23,—	99,6	523,5	19,—	48,9	465,5	10,5	2,6	63,9	4,1	291,5	2506,—	11,6
Noord Holland .	27,5	169,8	16,2	14,—	222,5	6,3	579,5	1274,6	45,5	357,9	668,—	53,6	199,1	626,—	31,8	6,4	36,7	17,4	1184,4	2997,6	39,4
Zuid Holland . .	18,8	133,1	14,1	8,9	63,—	14,1	146,9	468,5	31,4	197,4	1188,7	16,6	153,7	614,4	25,—	1,6	8,7	18,4	527,3	2476,4	21,3
Zeeland	15,2	36,8	41,3	1,2	5,3	22,6	543,5	931,3	58,4	1378,—	2577,—	53,5	86,3	236,9	36,4	0,3	1,6	18,8	2024,5	3788,9	53,4
Noord Brabant .	151,7	2323,5	6,5	22,9	540,8	4,2	40,1	233,7	17,2	797,2	4162,4	19,2	139,4	2315,3	6,—	41,6	248,7	16,7	1192,9	9824,4	12,1
Limburg	69,2	634,1	10,9	20,8	204,7	10,2	—,—	3,—	—,—	573,6	1933,7	29,7	86,1	812,5	10,6	3,7	30,7	12,1	753,4	3618,7	20,8
Nederland	877,1	12016,4	7,4	224,6	4080,4	5,5	1673,3	4525,—	37,—	4562,8	16132,5	28,3	1043,4	9856,—	10,6	152,8	1244,1	12,3	8544,—	47854,4	17,9

Zo blijken in de provincie Groningen de iepenvellingen met 4,7 van de 7,6 % de belangrijkste plaats in te nemen.

In Friesland treffen we een meer gelijkmatige verdeling aan over populieren, 3,2, iepen en overig loofhout elk met 2,9 en eiken met 2 %. Een zelfde beeld geven de cijfers voor Drente. In Overijssel zijn het hoofdzakelijk de populieren en eiken welke het grootste aandeel leverden terwijl in Gelderland met 7 van de 11,3 % de populieren-vellingen de toon aangeven.

Zijn in de provincie Utrecht de verliezen meer gelijkelijk verdeeld over de verschillende boomsoorten met uitzondering van naaldhout, in Noord-Holland leden meer in het bijzonder de iepen met 19,3 en de populierenbeplantingen met 11,9 % het meest.

In Zuid-Holland zijn de vellingen verdeeld over populieren, overig loofhout en iepen. In de provincie Zeeland waren het uitgesproken de populieren wegbeplantingen, met 36,4 van de 53,4 % welke zwaar getroffen werden, doch ook aan iepenbeplantingen werd belangrijke schade toegebracht (14,3 %). Zowel in Noord-Brabant als in Limburg werden evenals in Zeeland hoofdzakelijk populieren geveld.

Voor Noord-Brabant met 8,1 van de 12,1 % komt $\frac{2}{3}$ der totale schade op hun rekening, in Limburg met 15,8 van de 20,8 %, ruim $\frac{3}{4}$ gedeelte. Bij nadere beschouwing van tabel XII valt het op, dat van de iepen- en populieren wegbeplantingen resp. 37 en 28,3 % verloren ging. In Drente, Zeeland en Noord-Holland liggen de cijfers voor iepenvellingen echter nog veel hoger nl. achtereenvolgens 59,5—58,4—45,5 %.

In Noord-Holland en Zeeland werden eveneens veel populieren geveld. Resp. ging verloren 53,6 en 53,5 %. Doch ook in de provincies Overijssel en Limburg moest bijna $\frac{1}{3}$ gedeelte het veld ruimen.

In Zeeland, Noord- en Zuid-Holland gingen tevens veel wegbeplantingen van „overig loofhout” verloren, resp. 36,4 %, 31,8 % en 25 % van de oorspronkelijke voorraad. De inundatie van Wieringermeer, Zeeuwse- en Zuid-Hollandse eilanden richtte veel schade aan. Mogelijk zal een klein gedeelte der vellingen van wegbeplantingen het gevolg zijn geweest van beschieting van militaire transporten. Voor het merendeel mag echter worden aangenomen, dat voorziening van eigen industrieën, brandstofnood, vooral in de schaars beboste streken, en inundatie de belangrijkste oorzaken vormden.